

Merhaba
Gazetesinin
okurlarına
armağanıdır.
Çarşamba
günleri
yayımlanır.

AKADEMİK

Sayfalar

Cilt: 8 Sayı: 18
21 MAYIS 2008 ÇARŞAMBA

Hazırlayanlar: **M. Ali UZ - Ali İŞİK**
maluz@merhabagazetesi.com.tr • aliisik@merhabagazetesi.com.tr

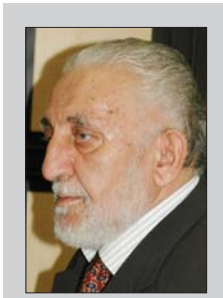
MAYIS AYI ZAFERLERİNE BİR BAKIŞ

Bilindiği gibi, Ağustos ayı zaferler ayıdır. Büyük zaferlerle ve tarihin dönüm noktaları ile taçlanan aylardan birisi de içinde bulunduğumuz Mayıs ayıdır.

Şöyle tarihe bir göz atacak olursak Anadolu'nun Müslüman Türk'e vatan yapılması için milyonlarca şehit vermişiz. İla-yı kelime-tullah gayesiyle Türk cihan hâkimiyeti mefkûresinin temellerini atalarımız, 23 Mayıs 1040 tarihinde Dandanakan'da atmış, asırlar boyu süren akınlarımız sırasında iki defa da, Viyana kapılarını zorlamışız.

Dandanakan savaşı, Gazneli Mahmud'un oğlu Sultan Mesut'la Büyük Selçuklu Devleti'nin kurucuları Tuğrul ve Çağrı Beyler arasında geçer. O yıllar, Oğuz Türklerinin Horasan civarında yurt edinme çabalarının sürdüğü bir dönemdir. 1038 yılında Rey ve Nişapur zapt edilir. Tuğrul Bey hükümdar seçilir. İki devlet arasında çatışma artık kaçınılmazdır.

İki ordu, Dandanakan'da karşı karşıya gelir. Kuvvetler arasında büyük bir denge-sizlik vardır. Gazneliler tarafında 50 bin asker ve 3 bin file karşı, Tuğrul ve Çağrı Beylerin askeri gücü sadece 16 bin süvariden ibarettir.

M. Ali UZ

Harp divanında sert münakaşalar olur. Tuğrul Bey çekilmeyi, Çağrı Bey ise hemen saldırmayı teklif eder. Çağrı Beyin teklifi kabul edilir. Bu savaş her iki taraf için de bir ölüm kalım savaşındır. Savaşı kaybeden tarih sahnesinden silinecektir. Nitekim öyle de olur. Zafer Tuğrul ve Çağrı Beylerindir. Çok geçmez Gazneli devleti son bulur.

Tarihçilerin bu savaşla ilgili tespitleri son derece ilgi çekicidir. Bazı tarihçilere göre Dandanakan, Malazgirt ve İstanbul'un fethinden sonra en büyük zafer bu zaferdir. Bazılarına göre de bu zafer, hem Malazgirt'in hem de İstanbul'un fethinin zeminini hazırlaması bakımından her ikisinden de büyüktür.

Gerçekten Dandanakan olmasaydı, bize Anadolu kapılarını ardına kadar açan Malazgirt, eğer Malazgirt Zaferi olmasaydı, İstanbul'un fethi müyesser olmazdı.

Dandanakan'dan 31 yıl sonra, 26 Ağustos 1071'de Malazgirt zaferi gerçekleşir.

On yıla varmadan Türk orduları Ege kıyılarındadır. Önce İznik sonra Konya, Anadolu Selçuklu devletinin başkenti yapılır.

Bu dönemde Haçlı sürülerine karşı konulur. Anadolu Selçuklu Devleti yerini, yaklaşık iki asır sonra, altı asırdan fazla sürecek olan, cihan devleti Osmanlı'ya terk eder.

Türklerin Rumeli'ye geçiş tarihi ise, 28 Mayıs 1356'dır

Türklerin Rumeli'ye geçişi, tarihin en önemli olaylarından biridir. Bu geçiş, Viyana kapılarına kadar uzanan bir destanın başlangıcıdır.

Rivayete göre yayalar sallarla, atlılar boğazı atları ile yüzerek geçerler. Olmaz böyle şey diyenlere asırlar sonra, 1900'lü yılların başında bir Osmanlı süvari zabiti, seyircilerin şaşkın bakışları arasında boğazı atıyla yüzerek karşıya geçer ve söylenenlerin bir rivayet ve efsane olmadığını ispat eder.

Türk ve dünya tarihinin dönüm noktalarından biri de, 29 Mayıs 1453 yılında gerçekleşen İstanbul'un fethi olayıdır.

Varna ve Kosova zaferleri üzerinde durmadım.

Gelelim 1. Viyana kuşatmasına...

Kanunî Sultan Süleyman 10 Mayıs 1529 tarihinde 4. Sefer-i Hümâyûn'a çıkar. Hedef Viyana'dır.

Yollarda fetihler yapıla yapıla 27 Eylül'de Ordu-yı Hümayun Viyana surları önlerinde görünür. Almanların imdadına mevsim yağmurları yetişir. Viyana çevresi, âdeta bir çamur deryası halindedir. Ağır toplar Viyana önlerine getirilememiştir. Kış şartları dikkate alınarak 17 gün süren 1. Viyana muhasarası kaldırılır. Almanlara büyük zayıat verdirilmiş, yüreklerine Türk korkusu salınmıştır. Osmanlı Ordusunun zayıatı 14 bin şehittir.

154 yıl sonra, 14 Temmuz 1683 yılında Serdar-ı Ekrem Kara Mustafa Paşa kumandasında Osmanlı ordusu, Viyana kapılarını ikinci defa zorlar. Bu muhasara da 12 Eylül'e kadar devam eder.

Bazı hatalar ve özellikle Kırım Hanı'nın ihaneti yüzünden iki ateş arasında kalan Osmanlı ordusu büyük bir zayıat vererek bozguna uğrar. O güne kadar olan Osmanlı yenilmez kanaati değişmeye ve Batının yüreğine cesaret gelmeye başlar.

2. Viyana bozgunu Osmanlı'da çöküşü hızlandırır. İki asır sonra bu çöküş daha da hız kazanır. Batı bütün gücü ile Osmanlı'ya yüklenir. Şark meselesini ortaya atar ve Türklerin Avrupa ve Anadolu'dan geldikleri yere kadar sürülüp çıkarılmaları planları ortaya atılır. Doğu isyanları bu planın bir parçasıdır.

Balkan ve Birinci Cihan Savaşları, Sevr, Milli Mücadele ile Sevr'i yırtışımız, biri birini takip eder.

Şimdi can alıcı noktaya gelelim. Batı hiçbir zaman bizim;

Malazgirt Zaferimizi,

İstanbul'un Fethini,

Hele hele Viyana kapılarını iki defa zorlamamamızı asla unutmamıştır. Hiçbir zaman sönmeyen kın ve düşmanlıklarının temelinde yatan gerçek sebep budur.

Bugün Batılı düşmanlarımız müttfikimiz, yani dostlarımız. İçlerindeki düşmanlığı bir türlü atamıyorlar. Onun için Orta Doğu'da sözü dinlenir, gazabından korkulur güçlü bir Türkiye istemiyorlar.

Avrupa Birliği'ne girmemiz için bizi ileride zor durumlara düşürecek şart ve dayatmaların ve başta sigara olmak üzere bütün zararlı alışkanlıkların Türkiye'de yaygın hâle getirilmesi çabalarının altında yatan gerçek sebep bu düşmanlıktır. Dünyada, içte ve dışta Türkiye kadar düşmanı, haini ve gafili bol bir ülke daha yoktur.

Batı nüfusu yaşlanmıştır. AB ülkeleri ile çevremizde en genç nüfus potansiyeline sadece biz sahibiz. Bugün de, gelecekte de en büyük güç ve övünç kaynağımız budur. Hedef Türk toplumu ve Türk gençliğidir. Katiyen Batının oyunlarına gelmemiz gerekir.

ŞEYH ŞEREFÜDDİN CAMİİ, TÜRBE Sİ VE MEZARLIĞI

Yrd. Doç. Dr.
Hasan ÖZÖNDER

Konya'yı süsleyen meşhur camilerinden biri de, “Şeyh Şerefüddin Camii” dir. Halk arasında kısaca “Şerafeddin Camii” diye anılmış ve yeni literatüre de bu adla geçmiştir.

İnşa edildiği dönemde, Alâeddin Tepesi'nden gelen ana yol buradan geçtiği için bu muhteşem mabedin ön cephesi, kuzeye bakar. Dolayısıyla taç kapısı, son cemaat mahalli, bu tarafındadır.

Bu muazzam camiin tarihçesi hakkında kesin bilgi veren belgeler bize kadar maalesef gelememiştir. Bu sebeple, inşa tarihi, günümüzdeki şeklini alıncaya kadar geçirdiği değişiklik ve ilâveler hakkında çeşitli görüşler öne sürülmüştür.

Camiin güneyinde, ilk bânisi olduğu kabul edilen Şeyh Şerefüddin'in medfun bulunduğu güzel bir türbe vardı. Bu müstesnâ türbe, Selçuklular zamanındaki türbe mimarisi tipinin bütün güzel özelliklerine uygun olarak inşa edilmişti. Kare plânlı kaidesinin üzerine, sekiz köşeli bir gövde yükseltilmişti. Bu yüksek gövdeyi, konik tarzda bir külâh örtüyor idi. Ceset, diğer Selçuklu türbelerinde olduğu gibi, yer altındaki mahzenine yerleştirilmişti.

İlk cami, aradan geçen uzun zaman içerisinde ve uğradığı deprem sebebiyle, bir ara harap ve metruk hale gelmiştir. İbrahim Hakkı Konyalı'ya göre (1), yerine, Karamanoğulları döneminde, İbrahim Bey tarafından yeni bir cami yaptırılmıştır. Daha sonra bunun da yerine, Konyalı Eymüroğlu Mehmet Çavuş tarafından bu günkü cami inşa edil-

miştir. Oğlu Memi Bey de, çevresine han ve dükkânlar inşa ederek, camie yeni gelirler sağlamıştır.

Öteden beri, bağışlanılan vakıflarının zengin gelirleriyle yüz yıllar boyunca, mamur ve müreffeh olarak görevini yerine getirmiştir.

Bu günkü camiin yapımında, yerinde bulunan önceki camilerden kalan inşai ve tezyinî malzemelerinin yer yer kullanıldığı görülmektedir.

Zaman içerisinde, camiin güneyinde, türbenin de bulunduğu kısımda, bir mezarlık teşekkül etmiş

idi. Şehrin bu belli-başlı mezarlığın-
daki Şeyh Şerefüddin'e ait muhte-
şem türbe, nedense bazılarını rahat-
sız etmiş olacak ki, Belediye tarafın-
dan, 1925 yılında maalesef yıktırıla-
rak yok edilmiştir. Bir çok muhterem
zevatin medfun bulunduğu tarihî
mezarlık da ortadan kaldırılmıştır.

Bu yıkımı haklı ve gerekli göste-
rerek meşrulaştırmak için, uzun süre
uğraşıldığı, çeşitli mizansenlerin ha-
zırlanıldığı anlaşılmaktadır. Nite-
kim, Konya'da yayınlanan meşhur
Babalık gazetesinin, 1 Mayıs 1922
tarih ve 882 sayılı nüshasının ikinci
sayfasında, iri puntolarla “Şerefüddin
Camii Tehlikede” başlığını taşıyan şu
yazıya yer verildiğini görüyoruz: “Şe-
refüddin Camii'nin cenup cihetinde
vaki olup, yeni açılan caddenin
istikamet-i fenniyesini teminen
bizzarûr belediyece kısmen,
akşam-ı mütebakıyesi de
makbere-i mezkuredeki cenaze-
ler ashabi tarafından tamamen
Hazret-i Şems-i Tebrizî hatre-
sine nakil olunan makberenin
divarları da bu kere Evkaf
Müdüriyeti'nce hedm ittiril-
mekte ve bu mahallin tesvi-
yesine de devam olunmakta
ise de, sabık makberenin
Câmi-i mezkure doğru olan
kısmının murûr-ı zamanla

ehemmiyetli surette iktisab-ı meyl it-
mesinden, yağın yağmur kar sularının
Cami-i Şerîf'in istinat kubbelerinden
mihrap kubbesinin temellerine nüfuz
iderek dahilen meşhut olan rutubetten
de anlaşılacağı üzere, camiin heyet-i
umûmiyyesini tehlikeye düşürdüğü
erbâb-ı fen tarafından gazetemize bil-
dirilmiştir.

Memleketimizi tezyin iden
müessesât-ı İslâmiyye arasında bir
mekî-i lâîf ve müstesnâda bulunan
bu mâbed-i mukaddesin emate-i va-
kit idilmeksizin keşf ve tamirine him-
met idilmesini daire-i âidesinden
temennî ideriz.”

Bu masum yazıdan bir süre son-
ra ise, aynı gazetenin 11 Mayıs tarih-
li nüshasının ikinci sayfasında, yine
iri puntolarla, bu defa: “Evkaf
Müdüriyeti'nin Tehdidî” başlığını ta-
şıyan bir yazı yer almıştı; bakınız bir
paragrafında ne deniliyor: “...Diğer
tarafın şehrin en mu'tenâ bir yerinde
çirkin ve harap manzarasıyla gelip-
geçenler üzerinde gâsve-angiz ve
matemî hisler uyandıran, civarın keşp
itmekte bulunan letafetine irs(?) halel
eyliyen bir mezarlığın belediye tara-
fından kaldırılmış olması neden Evkaf
Müdiri'nin bu derece iğbirarını mücip
oluyor?..”

Neticede, Şeyh Şerefüddin'in
türbede bulunan (ve tahminimize
göre birkaç yakınının da) ceset(ler)i,
Şems-i Tebrizî Mezarlığına nakledi-
lerek, o güzelim türbesi yıktırılmış-
tır. Mahzeni toprakla doldurularak
kapatılmıştı. Ardından, çevresindeki
mezarlıkta bulunan kabirler de açıla-
rak, cenazelerinin kalıntıları o
mezarlığa taşınılmıştır.

Kısa bir süre sonra,

nice büyük şahsiyetin ebedî istirahatgâhı olan yedi yüz yıllık Şems-i Tebrizî Mezarlığı da yok edilmiştir. Tesviye edilip, park haline sokulmuştur. Dolayısıyla, buradaki ve buraya nakledilen kabirlerden de hiçbir belirti kalmamıştır.

Şerafeddin Camii'nin yakın çevresi, bir ilim ve irfan muhiti idi. Bekir Sami Paşa ve bunun yerinde faaliyete geçen İslah-ı Medâris ile Ziyâiye, Takva Efendi (Glistralı Hacı Ali) Medreseleri bunlardandır. Tahribat ve yıkımlardan, yakın çevrenin tarihî dokusundaki ecdat yâdigârı bir çok tarihi eser yok edilmiştir. "İslah-ı Medâris", mevcut medreselerin takviyeye muhtaç yönlerini telâfi ve "İslah" amacıyla kurulmuştu. Çağın gereklerine uygun program ve yönetmeliğine göre faaliyette bulunuyordu. Mescidi, kütüphanesi, konferans salonu, laboratuvarı ile, muhtaç duyulan bilgi ve görgülerle mücehhez, yüksek seviyede, idealde ilim adamları yetiştirmeyi amaç edinmişti. Öğretmen ve öğrencilerin maddî ve mânevî her türlü ihtiyaçlarına en iyi şekilde cevap verecek imkân ve donanıma sahip idi. Meşhur şahsiyetler hocalık yapmışlardır. Bunca emekler boşa gitmemiş, disiplini, prensibi ve amacı ile, değerli insanlar yetiştirmişti.

Meşhur "Ziyaiye Medresesi" de,

Camii'nin batı yakınında bulunuyordu. 1228/1813 yılında, Konya müftüsü Eşenlerli Hoca Efendi tarafından inşa ettirilmişti. Konya Medreseleri arasında büyük bir ün ve öneme sahipti. Otuz dört talebe odası ile Konya'nın en büyük medresesi idi. Uzun yıllar ilim ve irfana hizmet veren, bu güzelim medrese de, o yıllarda pek çok eseri yok eden kazmanın hışmından kendini kurtaramamıştır (2).

Şimdi, Şeyh Şerefüddin Türbesi, yıktırılışından 82-83 yıl sonra ele alındı. Konya Vakıflar Bölge Müdürlüğü türbeyi, eski fotoğraflarına bakarak, orijinalitesine uygun şekilde yeniden inşa etmek üzere harekete geçti. Hafriyatı yaptırılarak mahzeni ortaya çıkarıldı. İnşası için çalışmalara devam ediliyor.

Tamamlandığı zaman, Konya'ya hem bu türbe kazandırılmış, hem de tabiri câiz ise, Şeyh Şerefüddin'e îade-i itibar sağlanmış olacak. Daha doğrusu, bir bakıma tarih önünde biz, bir ölçüde de olsa îade-i itibarımıza kavuşmuş olacağız.

(1) Konya Tarihi, Konya, 1964, 543-552.

(2) Yüzyıllar boyunca Konya'nın ilim ve irfanına ışık tutan bu medreseler hakkında geniş bilgi için bkz.: Yrd. Doç. Dr. Caner Arabacı, *Osmanlı Dönemi Konya Medreseleri*, Konya Ticaret Odası Yayını No: 9, Konya, 1998, 436-544.

Aczimin Giriyesi

Hayat Nedir?

"Hayat nedir?" sorusuna cevap vermek zor
Kimi yaşamak der, kimi gönle düşen kor.
En doğru cevabı sana o verecektir,
Git, ölüm döşeginde yatan hastaya sor.

Ahmet Sevgi

HOŞ BİR SEDA

Bu dünyada insanları bağlayan, bırakıp gitmeğe hiç gönlünün razı olmadığı o kadar çok şey var ki tarifi ve sayısı hesaplanamaz.

Onun için insan hastalandığında öleceğini düşününce bu güzellikler ve sayısız nimetleri bırakıp gideceği için büyük bir üzüntüye ve endişeye kapılmakta, hemen doktorlara ve hastanelere koşmaktadır. Maksudı ve arzusu biraz daha dünyada kalmaktır.

Kaza ve kadere inanmakla birlikte yani nasıl olsa bir gün bu dünyaya elveda diyeceğini bilmesine rağmen yine da asla ölmek istememekte, daha fazla dünyada kalmak, bu sayısız nimetlerden daha fazla yararlanmak için çırpınmaktadır. Peki, bu sayısız nimetler nelerdir?

Evler, apartmanlar, parklar, bahçeler, güzel mağazalar, elbiseler, yiyecekler, içecekler, atlar arabalar, denizler, göller, uçaklar, dağlar tepeler, ormanlar, akrabalar, eşler, dostlar, evlatlar vs. vs. vs. saymakla bitmez.

Ama hiç bir insan bunların hepsine birden sahip olamaz. Kaldı ki birçok insan bu saydıklarımın bazılarını hiç özlemez, hiç sevmez. Birinin güzel dediğine diğeri çirkin diyebilir. Müstakil evi seven olduğu gibi apartman dairesini tercih edenler de olabilir. Ama ne yaparsan yap, ne kadar yaşarsan yaşa sonunda Azrail ile buluşman muhakkaktır. O halde ne yapmalı?..

Yapılacak şey her gün çokça şükür etmek, akşama kadar geçen sürede insanlara yardımcı olmak, onların kalplerini kırmamak, herkese güler yüzle davranmak, yalan söylememek, aldatmamak, sözünde durmak vs.dir. Özetle iki cihan güneşi sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed Mustafa'nın (SAV) buyurdıkları veçhile "Hiç ölmeyecekmiş gibi dünyaya; yarın ölecekmiş gibi de ahirete hazırlanmaktır."

Bunu biliyoruz ama kaçımız bu düstura göre hareket ediyoruz? Bütün işimiz gücümüz, hep bu dünya için çalışmaktan ibaret değil mi? Yarın ölecekmişçesine bir hazırlığımız var mı? Kaçımızın cebinde vasiyetnamesi var? Aman borçlu gitmeyeyim diye borcunu biran evvel ödemek için çaba gösterenler

acaba yüzde kaç? Bunun aksine borcunu ödememeyi açığözlülük; kira parasını, elektrik ve su paralarını ödememeyi kâr sayan, kaçak elektrik ve su kullananlara ne demeliyiz? Hatta bizzat imzalayıp verdiği senetteki imzasını sonradan inkâr edene, bak-kaldan aldığı ekmek ve gıdalarını ödemedeni kaçıp gidenlere, nasıl bir sıfat bulacağız?..

Bunların istisnalar olduğunu düşünenler olabilir. Doğrudur ama bir tane bile olsa Müslüman'ım diyen bir kişiye bunlar yakışır mı?.. Ve işin acı tarafı bu davranışlarda bulunan kişilere toplumun bir tepki göstermemesidir. Bana dokunmayan yılan bin yaşasın anlayışının hâkim olmasıdır. Bunun sonu nereye varacaktır?.. Bizler savaşa giden askerinin yol üzerindeki üzüm bağından kopardığı bir salkımın parasını kökenine bağlayan ecdadın torunları değil miyiz?.. Nerde o anlayış ve nerde yukarda saydığım olumsuzluklar?.. Yan yana iki dükkândan birisi siftah etmişse, gelen müşteriyi siftah etmeyen komşusuna gönderen esnaftan bu gün acaba böyle davranan var mı?.. Yoksa bunun aksine bu gün komşusuna giden müşteriyi çevirenler mi türedi.

Yukarda dediğim gibi bunun sonu nereye varacak?.. Hele son günlerde annelerinin boğazını kesen genç kızlara ne diyeceğiz? Bunları herkes bir araya gelince konuşuyor, görüşüyor ama sonuç "sıfıra sıfır elde var sıfır"dan ibaret kalıyor. Yöneticilerimiz de bu durumdan gayet tabii memnun değililer ama düzelmesi yönünde hiç bir çaba harcamıyorlar veya nasıl bir çare bulacaklarını bilmiyor, ya da bilemiyorlar...

Netice olarak diyebiliriz ki, ne kadar yaşarsan yaşa, ne kadar para kazanırsan kazan bu dünyadan çekip gittikten sonra arkanda hoş bir seda bırakmışsan ne mutlu sana... Yoksa arkandan bir şairimizin dediği gibi:

*Ne kendi etti rahat, ne âleme verdi huzur,
Çekildi gitti dünyadan dayansın ehli kubur*

diyeceklerse koca bir ömür boşa gitmiş demektir. Ne kadar yazık böyle bir yaşantıya ve ne kadar yazık böyle bir insana...

Prof. Dr. Saim Sakaoğlu'na Bir Armağan, Bir Ödül Verildi

İhsan KAYSERİ

Selçuk Üniversitesi Emekli Öğretim Üyesi Prof. Dr. Saim Sakaoğlu'na bir armağan ve bir de ödül verildi.

Kayseri'de 31 yıldan beri yayın hayatına devam eden "Erciyes Aylık Fikir ve Sanat Dergisi" Mart 2008 tarihli, 363. sayısını hemşehrimiz Prof. Dr. Saim Sakaoğlu'na armağan etti. Bu olayı takiben, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Prof. Dr. Saim Sakaoğlu'na "Saniye Can Türk Halk Kültürüne Hizmet Ödülü" verildi.

Kayseri'de yayımlanan ve hakemli bir dergi olan Erciyes Aylık Fikir ve Sanat Dergisi Mart sayısının kapağına Prof. Dr. Saim Sakaoğlu'nun emekli olduğu gün 20 Mart 2006 tarihinde çektiği fotoğrafı koymuş ve böylece Saim Hoca'nın emekli olduğu tarihi de belirtmiştir.

Erciyes Aylık fikir ve Sanat Dergisi'ni siz okurlarıma tanıtmak istiyorum. Derginin Yazı İşleri Müdürlüğünü derginin sahibi Nevzat Türk yapmaktadır. Hakem Heyeti'de şu isimlerden meydana gelmiştir:

Prof. Dr. Tuncer Gülensoy (Erciyes Üniversitesi), Prof. Dr. Ahmet Buran (Fırat Üniversitesi), Güler Gülsevin (Ege Üniversitesi), Prof. Dr. Mustafa Keskin (Erciyes Üniversitesi), Prof. Dr. Atabey Kılıç (Erciyes Üniversitesi), Prof. Dr. Ali Berat Alptekin (Selçuk Üniversitesi), Prof. Dr. Kemal Göde (Süleyman Demirel Üniversitesi), Prof. Dr. Nevzat Özkan (Erciyes Üniversitesi), Prof. Dr. Kemal Göde (Süleyman Demirel Üniversitesi), Prof. Dr. Nevzat Özkan (Erciyes Üniversitesi), Prof. Dr. M. Metin Karaörs (Erciyes Üniversitesi), Doç. Dr. Şerif Ali Bozkaplan (9 Eylül Üniversitesi).

Erciyes Dergisi'nin sahibi ve Yazı İşleri Müdürü Nevzat Türkten "Prof. Dr. Saim Sakaoğlu'na Armağan Sayımız Vesilesi İle" başlıklı yazısında kıymet bilmeyen vefasız bir millet olmadığımıza göre,

kıymetli devlet ve millet büyüklerimize sahip çıkmadığımızı, onları layıkı ile değerlendirmedığımızı, onlardan gereğince istifade edemediğimizi ve başta çocuklarımız ve gençlerimiz olmak üzere insanımızı onlar gibi olmaları için özendirdiğimiz, değerli insanlarımızın hiçbir millette olmadığı kadar çokluğuna bağlıyorum" satırlarıyla başlayan yazısının sonunda da şöyle demektedir: "Dergimizde merhum değerlerimizin hatırlanıp tanıtılmasına verdiğimiz ve vereceğimiz yer kadar hatta daha fazlasını, yaşayan değerlerimize de tahsis etmek bizim için önemli milli bir vazife olmalıdır düşüncesi ile elinizdeki 363 Mart 2008 sayımız münderecatı, seven ve takdir edenlerce hazırlanmış olarak Konya Selçuk Üniversitesi emekli öğretim üyesi Prof. Dr. Saim Sakaoğlu'nun hatırasına tahsis etmiş bulunuyoruz" demekle bir kadirşinaslık örneği göstermiştir.

Prof. Dr. Saim Sakaoğlu "BU SAYI ÜZERİNE BİRKAÇ SÖZ" başlıklı yazısında özetle şunları ifade etmektedir:

"BU SAYI ÜZERİNE BİRKAÇ SÖZ

Prof. Dr. Saim Sakaoğlu

Yaşımın 70'e dayandığı 2008 yılında *Erciyes*'in sayfalarında bir 'Saim Sakaoğlu Özel Sayısı'nın can bulması elbette benim için son derece sevindiricidir.

30'unu aşan yaşıyla dergimizi ülkenin seçkin kitaplıklarının raflarında görmek hepimizi sevindiriyor. Seçkin yazı kadrosuyla, her yaşta yazara kapılarını açan *Erciyes*'imize uzun yıllar diliyorum. Yaşı ile Anadolu'nun en uzun ömürlü kültür dergisi olması, adını taşıdığı dağımız gibi başı dik, alını açık olması, bütün *Erciyes* okur, yazar ve şairlerinin dileğidir. Biz de, Nevzat ağabeyimiz ile Âlim kardeşimizin bitmek bilmeyen güçlerine bir şeyler katmaya çalışıyoruz.

Erciyes yolundaki herkese teşekkür

ediyor, başarılar diliyorum. *Erciyes* elbette Türk kültür ve dergicilik tarihindeki önemli yerini bu tür özel sayılarıyla pekiştirecektir. Vefa ve fedakârlığın olduğu kadar kadırbilirliğin güzel örneklerini sergileyen Nevzat Türk'ten büyüğüme kalbî teşekkürlerimi ve hürmetlerimi sunuyorum.

Bu sayının elinize ulaşmasında, bir vefa anıtı olan Prof. Dr. Ali Berat Alptekin kardeşimin de övgüye değer çabaları oldu; teşekkürlerim tabiidir. Yazı, hatıra ve şiirleriyle katılan dost, arkadaş, kardeş, öğrenci ve âşığımızı elbette unutmuş değiliz, sağ olsunlar.

Bir de bu işlerin mutfağında emek veren öğrencimiz var. Bil. Uz. Atiye Nazlı; yazıların düzeltilmesinde, sayfaların düzenlenmesinde, *Millî Folklor* dergisinin bizim için ayırdığı özel sayının hazırlanmasında olduğu gibi (Kış 2007, 76) epeyce yoruldu; ona da teşekkür ederim.”

Atiye Nazlı “Prof. Dr. Saim Sakaoğlu'nun Hayat Hikayesi”, Sinan Gönen “Prof. Dr. Saim Sakaoğlu'ndan 43 Kitap”, Aziz Ayva “Prof. Dr. Saim Sakaoğlu'nun Madde ve Bölüm Yazdığı Ansiklopediler, Toplu Eserler, Seçilmiş Makaleler ve Bildiriler”, Bayram Durbilmez “Prof. Dr. Saim Sakaoğlu ile Sohbet”, Öksöz Ozan (Ahmet Yıldırım) “Saim Hocamla”, Mehmet Ali Uz, “Özellik ve Güzellikleri ile Saim Hoca”, Prof. Dr. Tuncer Gülensoy “Saimciğim”, İsmail Öznel “Aşıkların Diliyle Cumhuriyet”. (Yazar bu yazısında Saim Sakaoğlu'nun “Aşıkların Diliyle Cumhuriyet” isimli eserini tanıtmıştır.) Caner Arabacı “Dil Davasının Çınarı Saim Sakaoğlu”, İhsan Kayseri “Prof. Dr. Saim Sakaoğlu ve Mektupları (Pekçoğumuzun yapmadığı veya yapamadığı bir olayı Saim Hoca gerçekleştirmiştir. 15 yılı aşkın bir zamandan beri bir yıl içinde yaşadığı olayları, sevinçleri ve kederlerini mektup yazarak dostlarıyla paylaşması dikkate değer bir olaydır, bu sebeple de yazar bu konuyu dile getirmiştir.) Ali Berat Alptekin, “Türk Dünyasında Karacaoğlan'ın Hayatı, Etrafında Teşekkül Eden Halk Hikâyeleri”, Dilaver Düzgün “Prof. Dr. Saim Sakaoğlu'nun Kırkıncı Eseri: Karacaoğlan”, Mehmet Naci Önal “Yoğurt Hıdırellez Günü mü Bulundu”, Cengiz Gökşen “Geleneksel Yöntemlere Göre Ağaç Dikme, Kesme ve Ulama (Aşılama)”, Nedim Bakırcı “Prof. Dr. Saim

Sakaoğlu'nun Gümüşhane ve Bayburt Masalları Kitabındaki Ayağına Diken Batan Serçe Adlı Masalın Vanyantları Üzerine”, Atiye Nazlı “Dede Korkut Hikâyeleri'nde Bireyler Arası İletişim, Bireylerin Birbirlerine Karşı Davranışları ve Bu Davranışları İfade Eden Sözler”

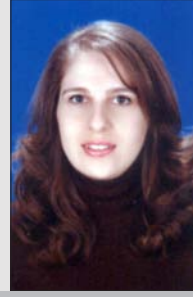
Merhaba Gazetesi Akademik Sayfalar'da 19 Mart 2008 tarihinde cilt 8, sayı 9 ve 139–140. sayfalarında, yayımlanan, “Prof. Dr. Saim Sakaoğlu'na Bir Ödül” başlıklı yazımda Saim Hoca'nın uluslararası bir kuruluştan ödül aldığını ve Ankara'da yapılan törenle bu ödülü aldığını yazmıştım. Şimdi yazacağım bir başka ödül de şöyle:

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, “Saniye Can Türk Halk Kültürüne Hizmet Ödülü” bu yıl Prof. Dr. Saim Sakaoğlu'na verildi.

Çanakkale Üniversitesi Anafartalar Kampüsü Süleyman Demirel Kültür Salonu'nda yapılan törene Onsekiz Mart Üniversitesi'ndeki törene Çanakkale Valisi, Belediye Başkanı, rektör ve değerli bilim adamları, öğrenciler katıldı. Saniye Can, Çanakkale'li olduğu için anısını yaşatmak amacıyla düzenlenen bu ödül töreninden önce Saniye Can'ın derlediği türkülerden örnekler sunuldu. Saniye Can ile ilgili konuşmalar yapıldı, ödül çeşitli dallarda verildi. Kültüre Destek Veren Kuruluşlar: Çanakkale Belediyesi, Kültüre Hizmet Eden Bürokratlar: Kültür Bakanlığı Emekli Genel Müdürü Nail Tan, Kültüre Hizmet Eden Özel Dernekler Folklor Araştırmaları Kurumu Başkanı İrfan Anver Nasreddinoğlu, Türk Kültürüne Hizmet Eden: Konya Selçuk Üniversitesi Emekli Öğretim Üyesi Prof. Dr. Saim Sakaoğlu, ayrıca Türkü İcracısı Bedia Akartürk, Türkü Topluluğu ve Halk Oyunları topluluğu ödül aldılar.

Ödül Töreninde Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Ali Akdemir, Rektörlük Danışmanı: Prof. Dr. Cengiz Akçay, düzenlemede emeği geçen Rektörlük Okutmanı ve Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi Bölümü Mezunu Deniz Nasreddinoğlu'na biz de bu sütunlardan teşekkür eder, başarılar dileriz. Ödül alan başta Prof. Dr. Saim Sakaoğlu'na, Naim Tan'a, İrfan Ünver Nasreddinoğlu'na Bedia Akartürk ve diğer ödül alanlara sağlıklar ve mutluluklar dilerim.

Mehmet Muhlis Koner'in Bilinmeyen Bir Eseri "Maarif"

Ş. Funda
KÜÇÜKKONER

Dedem Mehmet Muhlis Koner'in (1886-1957) bilinmeyen ve Osmanlıca'dan Türkçe'ye aktarılmayan eserlerinden birisi de "Maarif" isimli küçük eserdir. Bu kitap, yazarın ön sözünden anladığımıza göre, "İnkilab-ı Efkâr" adında her ay çıkarılması düşünülen on iki eserin ilkidir.

Serinin diğer eserleri şunlardır: "Kara Kuvvet ve Taassub", "Memuriyet İbtılâsı", "Hayat-ı iktisadiye", "Usul-i Muâşerat", "Gençliğin Vazifesi", "İsraf ve Sefahet", "Azim ve Teşebbüs", "Seyahat Hatıraları", "Bizde Kadınlık", "Vatanın İstikbali" ve "Görücüler" dir.

Her ay birisi çıkarılacak ve bir yılda tamamlanacak olan "İnkılâb-ı Efkâr" serisinin birinci kitabı, "Maarif" den başkası maalesef yayımlanamamıştır. "Maarif", 1329 Rumî, 1331 Hicrî, yani 1913 Milâdî yılında kaleme alınmış ve Konya Vilâyet Matbaasında basılmıştır. Büyük bir vukufiyetle kaleme alınan bu eserin tamamı kırk sekiz sayfadan ibarettir.

Eser, dönemde yazılan eserlerle mukayese edilemeyecek kadar ağır bir dille kaleme alınmıştır. Bu da yazarın Arapça ve Farsçaya olan hakimiyetini açıkça ortaya koymaktadır.

"Maarif" şu bölümlerden oluşmaktadır:

1. Bölüm: "Maarif" Hakkında Bir Mütalâa,
2. Bölüm: Mekteb-i İbtidaiye,
3. Bölüm: Mekteb-i İbtidaiyede Terbiye,
4. Bölüm: Mektepde Tedrisat,
5. Bölüm: İbtidai Mekteplerinin Teşkilat ve Islahatı,
6. Bölüm: Varidat,
7. Bölüm: Mekâtib-i İdâdiye,
8. Bölüm: Mekâtib-i İdâdiyenin

Teşkilatı,

9. Bölüm: Mekâtib-i İdâdiyede Tedrisat,

10. Bölüm: Mekâtib-i İdâdiyede Terbiye,

11. Bölüm: Medaris,

12. Bölüm: Tekâyâ ve Dervişân.

Eser ilgi çekici bölüm ve başlıklarla devam eder. Yazar inas mektepleri ile ilgili bölümde çarpıcı kıyaslamalarda bulunur. Biz inas (kız) mekteplerini kurmaya yeni başladığımız dönemlerde, Rus Müslümanları arasında çeşitli üniversitelerden mezun hanımlar vardır. Gerçekten memleketimizde bu hususta çok geç kalınmıştır.

Yazar, "Maarif Hakkında Bir Mütalâa" başlığı altındaki bölüme şu cümlelerle başlar

"Dört buçuk senelik acı bir tecrübe bize gösterdi ki, seviye-i fikriyesi hemen hiç demek olan bir milletin ahval-i ruhiyesi üzerine idari inkılâb hiçbir tesir yapamaz Bir inkilap ki, fikir ile müterafık (bir arada) değildir, fikirler üzerine icra-i tesir edemiyor; temin edeceği faydalar pek geç olarak tezahür eder. Çünkü bir kavmin mevcudiyeti (varlığı), mevcudiyet-i fikriyesi demek olup, fikirler üzerinde icra-i amel edecek olan inkılâbın tesiri için geçecek zaman o kavmin fikri seviyesiyle ortaya çıkar. Onun içindir ki meşrutiyet, fikrî bir

inkılabı takip etmezse onun terakkiye olan tesirleri bir toplum üzerinde dört beş senede değil, belki yüz senede tecelli eder. İnkılab öyle bir üss-i terakidir ki onu fikirler hatıra getirir ve fikirler kabul eder.”(1)

Yazar haklı olarak fikrî seviyesi düşük bir toplumda, inkılapların fazla bir tesiri olamayacağını vurgulamak istiyor. İkinci meşrutiyetten sonra geçen dört buçuk yılda yaşanan acı tecrübeler bunu göstermiş, meşrûti inkılâbın fazla bir tesiri olamamıştır.

Yazara göre maddî ve manevî kalkınma ancak fikrî seviyenin yükselmesi ve maarif yani eğitim ve öğretimle mümkündür. Ona göre savaşta mağlubiyetlerin, fakirliğin ve ekonomik çöküntülerin sebebi yine hep fikirde, eğitim ve öğretimde geri kalma yüzündendir. Günümüzde bile dünyada en fakir ülkeler fikren geri kalmış ve cehalet batağında çürüyen ülkeler değil midir?

مقدمه

اجتماعی درد لر مندی تشریح و اونلرک چاره تدوینسی ملت رهبر اولانلردن طلب ورجا ایتک مقصدیه انقلاب افکار نامی تحتند هر آید بر مقاله نشر ایتمکی تصور ایتدم . هر شیک اساسی وبتون مدرکاتک مصدری فکری و جریان افکارک منبى معارف اولدینی ایچون عددی اون ایکی به بالغ اوله جق اولان مقالانک برنجیسنی معارفه طاند اولان بواتر تشکیل ایتدی . مع مافیه شونیده ابی بیلیرم که ملت، آثار فعلیه سی کورولمین ذیلنی سوزلردن ده اوصاندى فقط اونلرک بیزار قالمسی بزى ده یازی یازمقدن طبیی منع ایدم من . شمدی اوسوزلر بر تأثیر بر اقصه بیله هیچ اولمازسه تکرار ابدلکله استقبال ایچون بر فکر احضار ایدر که بوده نرم ایچون مدار تسلیدر .

محمد مخلس

Kitabın yayımlandığı tarihten bir yıl sonra Osmanlı 1. Dünya Savaşına girmiş ve savaş Osmanlı'nın sonunu getirmiştir.

Bundan sonra yazar, maarifin ve fikrin millet hayatındaki önemine tekrar vurgu yaparak şöyle devam eder. **“Parasız bir millet düşmanı nasıl te'dib etsin, bütün vesait parayı tavakkuf etmez mi?.. Denirse cevap olarak derim ki: O milletin parasızlığı maarifsizliğinden, fikirsizliğindendir. Eğer o memlekette maarif olsa idi seviye-i iktisadiye daima yüksелеcek ve o millet**

de parasız kalmayacaktı Eğer o memleket maarif için bütçesine koyduğu parayı fikirsizliği ile heba etmese idi milyonlara sahip olurdu. Para ile maarif satılmaz, belki maarifle para elde edilir... Eğer biz de bütün aktarı âleme hükümrân olduğumuz devirden şimdiye kadar paralarımızı -hâlâ devam ettiği gibi- israf ve sefahate sarf edeceğimiz yerde mühim bir yekününü maarife bırakarak, usul-i sarfını da bilse idik, daha on beşinci asırda yatıp kalkmayı bilmeyen bu medeniyet mübtedileri meftun oldukları bu cazibedar umran ve medeniyetin gaye-i tekemmülünde göreceklerdi ki bugün âlem-i medeniyete rehber olan Avrupa, bu muhayyeru'l-ukul medeniyetini meçhul bir dünyadan para ile almadı, bunların memleketine meçhul bir semadan para da yağmadı. Fikir ile elde ettiler. Fikir, teşebbüsü san'at ve iktisadiyatı temin ettiği için bugün kainatın bankeri oldular ...”(2)

Fikrin önemine dikkat çeken bir başka bölüm ise şöyledir: **“... 20. asırda millet ancak fikriyle yaşar. Fikren mağlup milletler daima mahkum-u zeveldirler... İşte vatandaşlar biz bu mağlubiyet-i fikriyeye düçarız ve şu son esbab-ı hezimetimizi dahi askerde, topda, tüfekde değil fikirlerimizde, dimağlarımızda arayalım...”**

Yazar bundan sonra maarifin yani eğitim ve öğretimin önemi üzerinde durur. Okuldaki terbiye şeklinin; öğretmenlerin, öğrencilere karşı nasıl bir tavır içinde bulunmaları gerektiğinden bahseder. Ona göre muallimler öğrencilerle dostça ve arkadaşça münasebet kurmalıdır. O, eğitim hayatı boyunca bu yolu uygulamıştır.

Neredeyse bir asır önce yazılan bu eser, günümüzde dahi hâlâ değerini korumakta ve bugün dahi eğitim sistemimize ışık tutacak niteliktedir. Ve ne yazık ki eğitim ve öğretimimizdeki bir takım eksiklik ve aksaklıklar dedemin bahsettiği ölçüde devam etmektedir.(3)

Fırsat buldukça, “Maarif”ten bölümler aktarmaya devam edeceğiz.

A.g.e. s.3-4.

A.g.e.s.5-6.

Yazarın hayatı için bk. M.Ali Uz, *Konya Kültürüne Hizmet Edenler*, Konya Büyükşehir Belediyesi Yayını, Konya 2003, C.I.s. 48-52.

KONYA HALKİYAT VE HARSİYATI¹

Çev. Nuran ÖZLÜK

Müellifleri: Konya Erkek Muallim Mektebi Edebiyat Muallimi Saadetin Nüzhet ve Ruhîyat Muallimi Mehmet Ferit Beyler, Konya 1926, Vilayet Matbaası, 347 Sahife.

Halkiyat denilen marifet şubesinin şumulü dâhiline giren herhangi bir mevzua memleketimizde şimdiye kadar temasa cesaret edilemediğini görerek müteessir oluyorduk. Birkaç ay evvel ilk defa Konya Erkek Muallim Mektebinin iki genç hocası Saadetin Nüzhet ve Mehmet Ferit Beyler bize *Konya Vilayeti Halkiyat ve Harsiyatı* unvanı altında bir cilt vermekle hepimizi memnun ettiler. Eser nasıl bir mahiyet arz ederse etsin mesailerinden dolayı müelliflerini takdir ve tebrik etmek borcumuzdur.

Kitap bir buçuk sahifelik küçük bir mukaddime ile on fasıldan ve bir de lügatçeden mürekkeptir. Müelliflerinin mukaddimede söylediklerine nazaran *Konya Vilayeti Halkiyat ve Harsiyatı* ilmî usullere tab'an tedvin edilmiş bir eser olmaktan ziyade bir nüve, bir ilk adım, bir örnekten ibaret olup kısa bir zamanda meydana getirilmiştir. Bu itiraf, esere verilecek kıymetin derecesini daha iptidada tayin etmekle beraber biz yine yaptıkları birer birer çevirerek muhtevalarını tanımak ve hükümümüzü ondan sonra tespit etmek arzusundan feragat edemedik.

Kitabın birinci faslı Konya vilayeti şairlerine tahsis edilmiştir. Yüz kırk iki sahife tutan bu fasılda bilhassa aradığımız, Konya'nın yetiştirdiği saz şairleri diğer tabirle âşıklar idi. Hâlbuki burada Konya'ya mensup saz şairlerine hatta bunların Âşık Ömer gibi Türk vatanının her tarafında şöhret kazanmış, okun-

muş, sevilmiş, hırz-i can edilmiş olanlarına bile tesadüf edemedik. Tarih ve tezkirenüvislerimizin hiç bahsetmedikleri saz şiiri, asırlarca Türkiye'nin her köşesinde, basık ve karanlık köy odalarından vezir konaklarına, mahalle kahvehanelerinden serhat kulelerine kadar bilaistisna her yerde okunmuş, dinlenmiştir. Saz şairleri, klasik edebiyat hadimleri derecesinde belki onlardan da fazla rağbet ve hürmet görmüştür. Buna rağmen saz şiirinin mahiyet ve kıymeti, menşe ve tekamülü henüz izah olunamadığı gibi saz şairlerinden herhangi birinin şahsı ve eseri üzerinde de hâlâ ciddiyetle tevakkuf edilememiştir. *Konya Halkiyat ve Harsiyatı* tarzında az çok bir emek sarfıyla elde edilmiş bir mahsul içinde saz şiirine, saz şairlerine mühim bir mevki ayrılması iktiza ederken bu muktezanın ihmali bize büyük bir nakısa şeklinde göründü. Her zaman tetebbuu kabil olan klasik şairlerimizin tercüme-i hâllerine ait birkaç satırın eski tezkirelerden kopya edilmesi *Konya Halkiyat ve Harsiyatı* ismini taşıyan bir eser için herhâlde fazla bir meziyet teşkil etmese gerektir.

Konya Halkiyat ve Harsiyatı'nın manilerden bahsedilen ikinci faslı birinci fasla takaddüm eden nispi kıymetle derhâl dikkati celp eder. Maniler, halk edebiyatımızın büyük bir hususiyet gösteren en zengin kısmı ve aynı zamanda en ziyade müteammim nevidir. Mani inşadı, memleketimizin uzak yakın bütün köşelerinde öteden beri bir anane hâline gelmiş, irticale çok müsait olduğu cihetle büyük şehirlerden küçük kasabalara hatta fakir köylere kadar her tarafta mani söyleyen nice kimselere tesadüf olunmuştur. Bu itibar ile bizde

1 Mehmet Halit [Bayrı], "Konya Halkiyat ve Harsiyatı" Millî Mecmua, nr. 79, 1 Şubat 1927, s. 1277-1278

manilerin ve mani söyleyenlerin adedini tespit etmek mümkün görünmez.

Konya Halkiyat ve Harsiyatı'nda manilerin menşei ve tekamülüne dair hemen hiç malumat verilmeksizin bunların şekline, bünyesine ait basit birkaç satırla iktifa edilmiştir. Hâlbuki pek eski bir tarihe malik olan manilerin hangi sebep ve tesir altında hangi membadan çıktığını anlatmak pek lüzumsuz adedilemez. Kitaba dercedilen maniler, takriben dört yüze baliğ olmakta ise de bunların içinde tahsisen Konya'ya mensup olanlar azdır. Halk edebiyatımızın en mebzul mahsul veren bu nevinin nasıl doğup ne suretle inkişaf ettiği izah olunamadığına göre hiç olmazsa Konya muhitinden nebean eden bütün manileri toplamak, eser sahipleri için bir gaye olmaya layık görülebilirdi. Bu hususa o kadar ehemmiyet atfedilmemesi bizi kitabın bu faslını da tam bulamamak zaruretinde bırakıyor ki bundan dolayı ne derece teessüre kapılsak hakkımız vardır sanırız.

Konya Halkiyat ve Harsiyatı'nın üçüncü faslı (sahife 179-184) ninnilere, dördüncü faslı (sahife 185-207) türkülere, beşinci faslı (sahife 209-219) ağıtlara, altıncı faslı (sahife 211-233) bilmecelelere, yedinci faslı (sahife 235-314) mesellere, tabirlere, fıkralara; sekizinci faslı (sahife 315-317) kinayelere, dokuzuncu faslı (sahife 319-324) dileklere, ilençlere; onuncu faslı (sahife 325-330) Türk adlarına hasredilmiştir. Bu fasılların her biri hakkında ayrı ayrı mütalaa

dermiyanı kabil olmakla beraber biz bundan sarf-ı nazar ederek birinci ve ikinci fasıllar için söylediklerimizin kısmen kitabın diğer fasıllarına da teşmil edilebileceğini kayd ile iktifa edeceğiz.

Her uzvu ayrı ayrı alınmayarak umumi heyetiyle tetkik edilecek olursa denilebilir ki *Konya Halkiyat ve Harsiyatı*, halkiyat ile iştilal edecekler nezdinde hakiki bir hazine, kıymetli bir malzeme müddahiri şeklinde telakki edilmeye müsait bir istidat göstermiştir. Şu kadar ki eserin tertip ve tasnifinde ciddi bir usul takip edilemediği cihetle bu hazine karmakarışık bir hâl, iptidai bir mahiyet almış; hele her faslın başına o faslın ihtiva ettiği malzeme nevine ait izahatı havi olmak üzere ilave edilen sahifeler, kitabın hüviyetini tasrih edeceği yerde iğlak eylemiş; binaenaleyh gayesiz, manasız kalmıştır. Harsi malzemenin cemi bile eylevm bazı bilgilere ve bahusus bunların tedvini yüksek bir ihtisasa mütevakkıftır. *Konya Halkiyat ve Harsiyatı* müelliflerinin bundan haberdar olmadıklarını iddia edemeyiz. Fakat teliflerinin bizi böyle bir iddiayı tahrike sevk etmesi mümkündür. Bu imkânı selbeden sayıları, Saadetin Nüzhet ve Mehmet Ferit Beylerden Konya halkiyatına, harsiyatına dair ilmi etütler beklememize de sebep oluyor. İntizarımızın hayal inkisarıyla neticelenmeyeceğini ümit ederken genç muallimleri eserleri vesilesiyle tekrar tebrik etmekten kendimizi alamıyoruz.

30 Kânunusani 1927

KONYA HALKIYAT VE HARSİYATI HAKKINDA¹

Mehmet Halit Beyefendi'ye

79 numaralı *Milli Mecmua*'da *Konya Halkiyat ve Harsiyatı* adlı eserimiz hakkındaki tenkitlerinizi okudum. Takdir ve tebriklerinize teşekkür ederim. Yalnız bazı noktalara ait müdafaalarımı müsaa-denizle madde madde tespit edeceğim:

1. "Kitabın birinci faslını teşkil eden Konya şairleri meyanında saz şairlerine yani âşıklara tesadüf edemedik." buyru-luyor. Hâlbuki eserimizde Emine Hanım, Tahsin Efendi, Cemali, Hikmeti,

Hasan Hüseyin, Rüşdi, Zari, Zehri, Süruri, Sait Ağa, Şerife Hanım, Şevki, Şemi, Safderi, Tahir, Aşık Rıza, Aşık Mehmet, Abdi, Ulvi, Gufrani, Feşani, Figani, Koca Ahmet, Gülizar Hanım, Kemteri, Kenzi, Lokmani, Muradi, Matlubi, Saliha Abla, Gök Dede, Mehmet, Mustafa, Niğâri gibi halk şairlerinin eserleri, 80 büyük sahifelik yer işgal etmektedir. Diğer 80 sahifelik münderecatı ise ekseriyetle Halili, Mahbub, Apalının Rıza Efendi... ilah gibi hiçbir tez-

¹ Saadetin Nüzhet [Ergun], "Konya Halkiyat ve Harsiyatı Hakkında", *Milli Mecmua*, nr. 81, 1 Mart 1927, s. 1312-1313

kirenin zikretmediği şairlerle Mevlana, Sultan velet... ilah gibi şairlere aittir. Binaenaleyh bu noktada nasılsa bir dik-katsizlik eseri olduğu muhakkaktır.

2. “Türk vatanının her tarafında şöret kazanmış, okunmuş, söylenmiş olan halk şairlerinin eserlerine bile tesadüf edemedik.” buyruluyor. Eğer bu ifade ile Gevheri, Karacaoğlan, Dertli gibi şairler kastediliyorsa onları eserimize alma(ma)kta mazuruz. Çünkü Konya’da doğmamışlardır. Yok, Konya’da yetişen bazı âşıkların terk edildiği söyleniyorsa şahıs tayin etmek iktiza edecektir.

3. Âşık Ömer’in bile ihmal edildiğinden bahis buyruluyor. Maatteessüf bu noktada fikirlerinize iştirak edemeyeceğim. Zira Âşık Ömer, Konyalı değildir. Matbu *Divançe*’sinin hemen on misli denilebilecek derecede kalın olan *Divan*’ı Mevlana Kütüphanesinde mahfuzdur. Halkiyat ve harsiyatı yazarken halk arasında yanlış olarak şayi olan ve tarihi hiçbir esasa müstenit bulunmayan Âşık Ömer’in Konyalı olması rivayetini nazar-ı itibara alarak mezkûr *Divan*’ı baştan nihayete kadar okumuş; fakat Konyalı olduğuna dair ufak bir işarete bile tesadüf edememiştik. Yalnız Bursa’lı Tahir Bey’in de gözüne işlen bir koşması, onun Konyalı olmadığını ispata kâfi bir vesika mahiyetindedir; iki bendini yazıyorum:

*Sıfat-ı aslımız beyan ederiz
Bizim meskenimiz serhat ilidir
Zat-ı cemilemiz iyan ederiz
Vatan-ı aslımız Aydın ilidir*

*

*Adli’yim mahlasım Vebbi okunur
Kemalat-ı aşkıım kisbi okunur
Vezn-i sühanımız hasbî okunur
Tebî sanman Ömer Gözlevelidir.*

Şu manzumeyi nazar-ı itibara alırsak Âşık Ömer’in Aydın’ı olduğunu kabul etmemiz lazım gelir. Mamafih onun nerede doğduğuna dair verilecek kati hükümleri ihtiva eden izahat ayrı ve uzun bir makaleye muhtaçtır. Yalnız burada pek haklı olarak Konyalı olmadığını söylemek kâfidir.

4. “Saz şairlerinden herhangi birinin şahsı ve eseri üzerinde hâlâ ciddiyetle tevakkuf edilememiştir” deniliyor. Bendeniz ise tabiatıyla edilemez diyeceğim. Bu

zevat hakkında ne söyleyebiliriz? İndi ve hiçbir ilmî kıymeti olmayacak muhakemeler mi yürütmeliyiz? Acaba böyle bir hareketle tarih-i edebiyata ne gibi bir faide temin etmiş olacağız? Bu zevatın sırf lirik mahiyeti haiz olan eserlerinden acaba ne suretle hakikatler istinbat edeceğiz?

Bundan elli sene evvel vefat eden Kenzi’ye dair, mübalağa olmasın, belki kırk elli ihtiyardan aldığım malumat emin olunuz ki yazdıklarımızdan fazla değildir. Ekseri halk şairleri hakkında “Falan tarihte doğmuş, falan tarihte ölmüş, iyi saz çalarmış, ümmi imiş, sesi güzelmış...” demekten başka acaba ne yazabiliriz?

Evet, Âşık Ömer gibi elimizde koca bir külliyyatı olan şairi tetkik etmek elbette mümkündür. Fakat bütün elde edilen asarı dört beş koşmadan ibaret olan bir âşık hakkında verilecek hükümler kati bir faide temin etmez. Hatta pek çok şairleri olan fakat umumiyetle garami eserler vücuda getiren bazı âşıklar hakkında da fazla malumat verilmek mümkün değildir.

İşte Karacaoğlan!.. Şimdiye kadar az çok bu zatın eserlerinden bahsolundu. *Şair Mecmuası*’nda, *Yeni Mecmuâ*’da, *Halk* gazetesinde makaleler yazıldı. Neşrolunan şairlerden sarf-ı nazar olunursa eserlerinin altına ilave edilen ondu yazılardan ne gibi bir istifade temin edildi? Pek kati olarak diyebilirim ki hiç!..

Tabii Gevheri, Dertli gibi az çok hayatlarına dair vesikalar elde edebileceğimiz âşıklar, bu hükümden müstesnadır. Nitekim şimdiye kadar bu zevat hakkında yapılan tetkikler cidden faydeli olmuştur.

Bence halk edebiyatında en ziyade metinlere ehemmiyet verilmelidir. Asıl faydeli mesai halk şairlerinin eserlerini toplayabilmektedir. Yoksa herhangi bir âşık hakkında -tarihî hüküm istisna edilmek şartıyla- felsefi ve ilmî hükümler verebilmek her zaman için mümkündür. Hususıyla halkiyat tetkikatı basit ve kolay bir şey değildir. Toplanılacak eserler; edebiyat, bediiyat, ruhiyat, içtimaiyat ve lisaniyat gibi muhtelif ilimler nazar-ı itibara alınarak cem ve tedvin edilir. Hâlbuki bu tarzda münferiden çalışmak imkan haricindedir. İşte bu sebeptendir ki Avrupa’da halk türkülerini, darb-ı meselleri, hurafeleri... ilah toplana-

mak üzere cemiyetler teşekkül etmiştir. Binaenaleyh bizden fazla bir şey beklemek muhali talep etmek demektir.

5. “*Konya Halkiyat ve Harsiyatı*” kitabında manilerin ve alelumum saz şiirinin menşei ve tekamülüne dair hemen hiç malumat verilmeksizin bunların şekline, bünyesine ait basit birkaç satırla iktifa edilmiştir.” buyruluyor. Pek doğru bir söz. Esasen bizce de matlup olan bu idi. Eğer arzu buyurduğunuz şekilde hareket etmek icap edeydi yazacağımız eserin unvanı değişecek ve o zaman Halk Edebiyatının Menşei ve Tekamülü, Halk Edebiyatı Nazım Şekilleri gibi adlarla ayrı ayrı kitaplar yazmamız icap edecekti.

6. “Kitap alelacele yazılmıştır.” buyruluyor. Evet, biz de bu hakikati kitabın baş tarafında söylemiştik. Fakat bu itirafın biraz da mütevaziane bir hareket olduğunu teslim etmek iktiza eder. Kitap alelacele yazılabilir. Fakat münderecatı alelacele tedarik edilemez. Henüz hiç tespit edilmeyen halk şairlerinin eserlerini elde etmek öyle kolay bir iş olmayacağına zataliniz de bilirsiniz. Hususıyla 2058 darb-ı meselin toplanması şüphesiz ki kısa bir sayın mahsulü olamaz. Evet, beklemek ve daha birçok vesika elde etmek mümkündür. Fakat niçin memleket namına bir an evvel hizmet etmekten fariğ olalım? Yarın daha çok vesika elde ettiğimiz takdirde ikinci halkiyat neşretmek imkân dâhilinde değil midir?

Bugüne kadar Türk halk edebiyatı

veya Türk halkiyatı namıyla müsteşriklerin çıkardıkları eserler de tamamıyla nokсандır. Ne Radloff’un halk edebiyatı sahasındaki tetkikatı ne Kunoş’un ne Giese ne de son zamanlarda tab olunan Jean Deny’nin eserleri tamamıyla bizim ihtiyaçlarımızı tatmin edecek mahiyette değildir. Fakat bir teşebbüstür, bir muvaffakiyettir. Keşke Gevheri’nin, Karacaoğlan’ın eserlerini topluyoruz diye haber veren zevat da şimdiye kadar -velev ki noksan bile olsa- elde ettikleri şiirleri neşretmiş olsalardı, onların da bu yoldaki hareketleri memleket için elbette faydeli olacaktı. Bence vesai elde etmek hususunda beklemenin hiçbir faydesi yoktur. Zira işe yarayacak bütün meahizleri, münderecatından istifade edilebilecek bütün cönkleri tedarik edebilmek imkân haricindedir. Pek muhakkaktır ki halkiyat vadisinde çalışanlar eserin neşretmek hususunda ne kadar istical ederlerse memlekete de o nispette fazla hizmet etmiş olurlar. Bir eser tabedilmedikçe noksanları tezahür etmeyeceği pek tabiidir.

Asl-ı kemal, natamam bile olsa yanlış olmayan bir eseri ammenin enzarına vazedebilmektedir. Biz bidaamızın azlığına rağmen noksan olmakla beraber buyurduğunuz gibi az çok faydeli bir eser vücuda getirdik. Zataliniz gibi uzun zamanlardan beri halk edebiyatı ile iştilal eden bir zatın eserlerini okuyabilmek en büyük emelimizdir. Baki hürmetler efendim.

19 Şubat 1927

SAADETTİN NÜZHET BEY’E CEVAP¹

Azizim Saadettin Bey,

“Konya Halkiyat ve Harsiyatı” hakkındaki makaleme *Millî Mecmua*’nın bu nüshasında münderiç cevabınızı okudum. Kitabınıza dair dermiyan ettiğim fikirlere mukabele teşkil eden satırlarınızı -müsaade ederseniz- birlikte tetkik edelim:

Saz şairlerinden bahsetmediğinizi söylemekliğime rağmen eserinizde bilakis

âşıklara temas ve birinci faslın seksen sahifesini bunlara tahsis buyurduğunuz iddia ediyorsunuz. Filvaki kitabınızda beş on saz şairinin fihristi münderiç bulunduğuna göre bu iddianızda büsbütün haksızınız demeyeceğim. Fakat birkaç koşmasının üstüne ismi ve hangi tarihlerde doğup öldüğü kaydedilmekle bir şairin tanıtılmış, anlatılmış olduğuna kanaat getirmediğimi makalemin o kısmını tekrar okumak zahmetini

¹ Mehmet Halit [Bayrı], “Saadettin Nüzhet Bey’e Cevap”, *Millî Mecmua*, nr. 81, 1 Mart 1927, s. 1313-1314

ihtiyar ederseniz sarahaten görürsünüz. Eski tezkirenüvislerimizin takip ettiği bu usule sarılmakla bugün bir kazanç temin edemeyeceğimizi, bir iş yapmış olmayacağımızı mutlaka bilirsiniz. Şu hâlde *Konya Halkiyat ve Harsiyatı*'nın şairlere mahsus kısmını bu tarzda tedvin etmeyi bilmem ne için tercih ettiniz? Bir şairin bu suretle anlatılması bence bir izah olmaktan maada hatta bir "takdim" bile sayılmaz. Eğer zatıalınız bunun aksine zahib iseniz pekâlâ bu zehabınızı tashih etmek vazifem değil, şu kadar ki eserinizde Konya âşıklarına temas edildiğine inanmamak hakkımdır.

Konya'ya mensup saz şairlerine hatta bunların Âşık Ömer gibi Türk vatanının her tarafında okunmuş, sevilmiş, şöhret kazanmış olanlarına *Konya Halkiyat ve Harsiyatı*'nda tesadüf etmediğimi söylerken kimi kastettiğim küçük bir dikkatle pek güzel anlaşılır zannedirim. Gevheri'yi, Dertli'yi, Karacaoğlan'ı araya karıştırmakla neyi istihdaf ettiğinizi kestiremediğim gibi bunları kitabınızda arayacak kadar beni gaffet içinde farz etmenizin sebebini da bulamadım.

Âşık Ömer, Konyalı olmayabilir. Lakin bu hususta ileri sürdüğünüz vesikanın kuvvet ve sıhhatinden emin misiniz? Tetkik buyrulduğu rivayet olunan *Âşık Ömer Divanı*'na sizi itimada sevk eden esasları öğrenmek istersem beni mazur addetmez misiniz?

Mektubunuzun bu fıkrasında bana ders vermek lütfunda bulunuyorsunuz.

Muallimler, sade mekteplerindeki talebeye değil bazen böyle hariçte de ders vermek mecburiyetinde kaldıkları cihetle vazifeleri hakikaten büyüktür. Nutuklarınızdan epey istifade ettiğim için zatıalınıza ne kadar teşekkür etsem azdır.

"*Konya Halkiyat ve Harsiyatı*'nda manilerin ve alelumum saz şiirinin menşe ve tekamülüne dair hemen hiç malumat verilmeksizin bunların şekline, bünyesine ait basit birkaç satırla iktifa edilmiştir." dediğimi kaydettikten sonra "Esasen bizce de matlup bu idi." buyuyorsunuz. Saadettin Bey, eserinizi ha-

zırlarken maksadınızın bundan ibaret olduğunu söylemeniz bir mana ifade etmez. Şüphesiz bilirsiniz ki halkiyat ve harsiyata müteallik telifler ya vesika hazinesi, malzeme müddahiri yahut bunları tahlil ve tenkit ve mahiyetlerini teşrih eden birer tettebbunameden başka bir şey olamazlar. Kitabınızın bir tettebbuname olmadığını zaten itiraf ettiğinize nazaran onu bir vesika, malzeme hazinesi suretinde telakki ediyorsunuz demektir. Zatıalınız mahsulünüze istediğiniz sıfatı izafe etmekte serbest olduğunuz gibi başkaları da sizin telakkinize iştirak edip etmemekte serbesttir. Avrupada bu gibi metinlerin ne tarzda tertip, tasnif ve tabolunduğuna muttali olduğunuz için sizden beklemekte olduğumuz mesainin künhüne vukufunuz vardır. Birçok çalışıp çabalayarak ortaya koyduğunuz eserin emsalinden geri kalmasını elbette arzu etmezsiniz. O hâlde "Matlubumuz yaptığımız şekilde bir kitap vücuda getirmektir." demenize hayret etmemek kabil olmuyor.

Kitabınızı ister uzun ister kısa bir müddette ihzar etmiş olunuz, bu cihet beni pek alakadar etmez; beni ve herkesi alakadar eden yalnız eserin arz eylediği kıymettir. Mamafih şurasını tasrih edeyim ki bence halkiyat vadisinde çalışanların eser neşretmek hususunda ne derece acul olurlarsa memlekete o nispette hizmet etmiş olacakları muhakkak değildir. Bilakis kendisinde telif ve tedvin kuvvet ve iktidarını görenler, neşriyat yaparken ne kadar teenni ile hareket ederlerse hem şahıslarına hem de memlekete o kadar faide temin etmiş olurlar. Bir eserin basıldıktan sonra tezahür edecek noksanlarını basılmadan evvel arayıp bulmak, itmam etmek bana daha tabii, daha makul görünüyor. Bu itibar ile natamam bir eseri ammenin enzarına vazetmeyi asl-ı kemal değil heveskârlıktan mütevellit bir istical telakki ediyorum. Bana gelince filvaki çalışıyorum. Fakat mesaimin semeresini öyle iki günde meydana çıkaracak kadar ne cüretkâr ne heveskârım. Hürmetlerimi lütfen kabul buyurunuz efendim.

22 Şubat 1927

Celalettin Kışmir

(1919-2008)

Konya Kültür Semaından Bir Yıldız Daha Kaydı

İl Halk Kütüphanesi eski müdürlerinden ve Konya Gazeteciler Cemiyeti kurucularından Celalettin Kışmir, İstanbul Şişli Etfal Hastanesi'nde geçirdiği beyin kanaması sonucu 4 Mayıs Pazar günü, 89 yaşında hayata gözlerini yumdu. Vasiyeti üzerine Konya'ya getirilen na'şısı, 6 Mayıs Salı günü Fatih Camii'nde öğle namazını müteakiben kılınan cenaze namazının ardından Musalla Mezarlığı'nda toprağa verildi. Celalettin Kışmir İl Halk Kütüphanesi Müdürlüğü'nün yanı sıra Konya gazetelerinde yaklaşık 40 yıl köşe yazarlığı yapmıştı. Emeklilik günlerini de İstanbul Galatasaray Lisesi Kütüphanesi görevlisi olarak değerlendiren rahmetli Celalettin Kışmir'e Akademik Sayfalar olarak Allah'tan rahmet, yakınlarına ve sevenlerine sabır diliyoruz.

